

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. Hare Excellentie, mevrouw mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk: 20220914

Onderwerp: Advies aanbod Nederlandse Gebarentaal

Leiden, 10 oktober 2022

Geachte mevrouw minister Bruins Slot, Hare Excellentie,

Als adviescollege Nederlandse Gebarentaal willen wij u graag een advies geven omtrent het aanbod van Nederlandse Gebarentaal aan horende ouders van dove en slechthorende kinderen en aan zowel dove als slechthorende en horende kinderen nu dit momenteel ontoereikend is.

De Nederlandse Gebarentaal (NGT) is de enige volledig toegankelijke taal voor doven en slechthorenden. Voor veel dove en slechthorende gebarentaligen is het gesproken Nederlands een tweede taal, die vaak minder goed beheerst wordt dan de NGT. Het is een taal die in veel opzichten sterk verschilt van het Nederlands.

Wij zijn dan ook zeer dankbaar dat NGT inmiddels, mede dankzij de grote inspanningen van uw Kamer, is erkend als officiële taal in Nederland. Ook zijn we blij dat sinds de inzet van tolken NGT bij de coronapersconferenties de taal zichtbaarder is geworden in de maatschappij. Hoewel dit grote verbeteringen zijn ten opzichte van hoe het eerder was, maken we ons nog steeds zorgen over de taalontwikkeling bij dove en slechthorende kinderen.

De Wet Erkenning Nederlandse Gebarentaal¹ is nu ingericht op voorzieningen voor volwassen gebarentaligen. De belangen van dove en slechthorende kinderen zijn hierin echter niet geborgd. Een doof of slechthorend kind wordt geboren zonder taal, en heeft dus in beginsel niets aan een tolk NGT. Om zich goed te kunnen ontwikkelen moet het kind zo snel mogelijk gebarentaal leren. Echter, door de manier waarop dove kinderen en hun (merendeel horende) ouders op dit moment begeleid worden in Nederland, wordt deze basisvoorwaarde vrijwel nooit gerealiseerd.

In dit advies attenderen wij u op het zeer beperkte gebarentaalaanbod, dat in schril contrast staat

¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0045012/2021-07-01>

met bepalingen hierover in het VN-verdrag Handicap², en de gevolgen die dit heeft voor dove en slechthorende kinderen. Wij pleiten voor

- 1) een structureel en laagdrempelig aanbod aan NGT-lessen voor ouders van dove en slechthorende kinderen tot en met 18 jaar en
- 2) een NGT-leerlijn voor dove en slechthorende kinderen gedurende hun basis- en middelbare schooltijd.

Wij vragen het kabinet om hier maatregelen voor te treffen. Hieronder lichten wij dit advies verder toe.

Communicatie tussen ouder en kind

Normaal leren kinderen tijdens hun eerste levensjaren een taal van hun ouders. Echter, 95% van alle dove kinderen heeft horende ouders die geen gebarentaal beheersen bij de geboorte van hun kind [1]. NGT is de enige volledig toegankelijke taal voor dove en slechthorende kinderen. Een gebarentaal is daarmee ook de enige taal die op natuurlijke wijze als moedertaal verworven kan worden door doven en slechthorenden. Het is uitermate belangrijk dat kinderen juist in de eerste levensjaren NGT aangeboden krijgen om hun taalontwikkeling op gang te brengen, anders zal de taalverwerving blijvend achterlopen. Echter, gegeven de zeer beperkte toegang tot gebarentaallessen is het voor ouders een bijna onmogelijke opgave om NGT te leren. Een klein aantal ouders slaagt hier alsnog in via een oneigenlijke weg, door bijvoorbeeld de opleiding tot tolk NGT aan de Hogeschool Utrecht te gaan volgen of via een pilotproject³ [2]. Dit is voor veel ouders niet haalbaar omdat zij niet de financiële draagkracht hebben, de tijdsinvestering niet kunnen waarborgen of omdat de vooropleiding niet voldoende is om toegelaten te worden op de hbo-opleiding Tolk NGT.

De overige ouders proberen met een beperkt aantal gebaren, wijzen en duidelijk articuleren hun gesproken taal verstaanbaar te maken. Dit betekent dat de meeste dove kinderen tijdens hun eerste levensjaren te weinig taal aangeboden krijgen die voor hen volledig toegankelijk is. Ze lopen daarom een groot risico op taaldeprivatie en dit heeft verregaande gevolgen [3]. Taaldeprivatie belemmert de taalontwikkeling en leidt tot een communicatiebarrière tussen het kind en zijn omgeving. Dit veroorzaakt veelal problemen in de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling, wat kan resulteren in grote sociale onzekerheid en psychische problemen [4].

Deze problemen beïnvloeden het hele verdere leven van het kind. De taalbarrière waar dove mensen dagelijks mee te maken hebben leidt tot ongelijke kansen en sociale exclusie, met grote maatschappelijk gevolgen. Het is bijvoorbeeld veel moeilijker voor dove mensen dan voor horende mensen om werk te vinden [5, 6, 7]⁴. Werkloosheidsuitkeringen kosten de samenleving veel geld en is economisch onrendabel. Een ander voorbeeld: het aantal dove mensen met psychische klachten is percentueel ongeveer vijf keer zo groot als het aantal horende mensen [8]. De zorg die nodig is om deze klachten te verhelpen vormt een grote kostenpost die de samenleving als geheel draagt.

² https://wetten.overheid.nl/BWBV0004045/2016-07-14#Verdrag_2

³ Omdat de instellingen niet aan hun verzoek voldeden, vroegen meerdere ouders in deze pilotproject de auteurs om geavanceerde oudermodules NGT te ontwerpen.

⁴ <https://woordengebaar.nl/recht-op-arbeid-voor-doven/>

Wet- en regelgeving

Logischerwijs zou men dus moeten concluderen dat het een absolute eerste levensbehoefte is voor ouders van dove en slechthorende kinderen om kosteloos en laagdrempelig NGT-lessen aangeboden te krijgen, opdat zij zo snel mogelijk volwaardig kunnen communiceren met hun kinderen, net zoals horende ouders van horende kinderen en dove ouders van dove kinderen dat ook kunnen (in Nederlands respectievelijk NGT).

Helaas zien we dat de wijze waarop horende ouders op dit moment toegang krijgen tot gebarentaal, zeer afhankelijk is van de regio waar ze wonen én de manier waarop de zorginstelling die voor die regio verantwoordelijk is omgaat met de invulling van het aanbod. Zo kan het gebeuren dat bij de ene instelling ouders middels privélessen intensieve begeleiding krijgen tot het kind de leeftijd van 6 jaar heeft bereikt en de vroegbehandeling vervolgens stopt, terwijl bij andere instellingen het aanbod minimaal is. NGT-lessen worden vrijwel nooit actief aangeboden, als onderdeel van het standaard begeleidingstraject/ therapie, maar alléén als ouders er zelf uitdrukkelijk om vragen en doorzetten. Aan ouders die dit niet doen, worden geen NGT-lessen aangeboden.

Het is de vraag of Nederland zich hiermee voldoende aan internationale verdragen houdt. Het VN-verdrag Handicap [9] bevat een aantal artikelen over het recht op toegang tot gebarentalen, zoals artikel 21 over vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie. In artikel 24 over onderwijs meldt lid 3B dat Staten 'het leren van gebarentaal faciliteren en de taalkundige identiteit van de gemeenschap van doven bevorderen.'

Dit in ogenschouw nemend, is het minimale aanbod dat we op veel plekken zien, wellicht voldoende volgens de Nederlandse wet- en regelgeving, maar staat dit in schril contrast met wat de Verenigde Naties op dit punt hebben beoogd en waar Nederland zich ook aan heeft gecommitteerd.

Structureel NGT-aanbod voor ouders en kinderen nodig

Meer en toegankelijke NGT-voorzieningen voor dove kinderen en hun ouders zijn daarom nodig. Deze voorzieningen zullen leiden tot gelijkere kansen, minder psychische klachten en meer sociale inclusie.

Het platform *Gebarentaal Voor Onze Kinderen* dringt aan op wijzigingen in huidige ontoereikend aanbod. Het Adviescollege NGT heeft hiervan kennis genomen en neemt in ons advies het volgende mee:

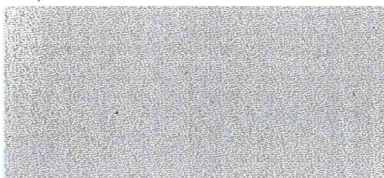
1. Ten eerste een uitgebreid aanbod van cursussen NGT voor ouders van dove en slechthorende kinderen tijdens de voorschoolse periode (tot de leeftijd van maximaal zes jaar) en erna tot het kind de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Deze cursussen moeten veel verder reiken dan de beginselen. Ouders moeten de mogelijkheid krijgen om te komen tot beheersing van taal op een niveau waarop zij volwaardig met hun kind kunnen communiceren in NGT. Ouders moeten ook in staat gesteld worden om deze NGT-cursussen intensief te volgen, en om daar zo snel mogelijk na de geboorte van hun kind mee te beginnen. Er is geconstateerd dat tot nu toe de instellingen dat niet hebben kunnen faciliteren.

2. Ten tweede: de cursussen moet door de organisaties die ouders van dove kinderen begeleiden actief en op maat aangeboden worden, maar ook door onafhankelijke partijen die deskundig zijn op dit gebied, iets dat op dit moment over het algemeen niet tot nauwelijks gebeurt i.v.m. eerder genoemde belemmeringen. Ook is het belangrijk dat er harmonisatie komt in het aanbod tot het leren van NGT, in de zin dat gewaarborgd wordt dat ouders dezelfde kennis en vaardigheden ontvangen.
3. Ten derde is het nodig dat- zodra het kind eenmaal met school begint- zowel het kind als de ouders zich duurzaam verder kunnen blijven ontwikkelen in NGT. Kinderen op speciaal onderwijs moeten de mogelijkheid hebben om onderwijs volledig in NGT te kunnen krijgen en volgen. Hiervoor hebben ze ook kwalitatief goed NGT-lessen nodig naast andere schoolvakken nodig en dat is nu niet geborgd [10]. Kinderen die met een tolk regulier onderwijs volgen, hebben blijvend NGT-lessen nodig om zich optimaal te ontwikkelen en de tolk te kunnen blijven volgen naarmate de onderwerpen die op school behandeld worden steeds complexer worden. Deze NGT-leerlijn moet doorlopen tot het eind van de middelbare school. Ook de ouders van het kind moeten de mogelijkheid hebben om zich duurzaam te blijven ontwikkelen, samen met hun kind, om te borgen dat NGT ook als taal binnen de thuissituatie kan fungeren.

Tot slot adviseren wij om ook kinderliteratuur tweetalig (NGT-Nederlands en vice versa) te stimuleren in kader van taalontwikkeling en ter preventie van laaggeletterdheid, waar momenteel 2,5 miljoen mensen in Nederland onder vallen.

Graag zouden wij met u nader het gesprek aangaan over de hierboven geconstateerde zaken. Alleen door aanvullende wet- en regelgeving omtrent dit onderwerp, kunnen er structurele en duurzame verbeteringen worden bereikt en alleen met uw steun nemen de kansen voor een hele groep kinderen significant toe.

Met grote dank voor uw aandacht,
met vriendelijke groet,

drs. Johan Wesemann voorzitter Adviescollege
mr. Kim English-Van Berkel vice voorzitter Adviescollege
drs. Joni Oyserman lid Adviescollege
Tony Bloem lid Adviescollege
prof. dr. Onno Crasborn lid Adviescollege

Literatuurverwijzingen

- [1] Mitchell, R. E., & Karchmer, M. A. 2004. Chasing the Mythical Ten Percent: Parental Hearing Status of Deaf and Hard of Hearing Students in the United States. *Sign Language Studies*, 4(2), 138-163.
<https://doi.org/10.1353/sls.2004.0005>
- [2] Oyserman, J. & de Geus, M. 2021. *Implementing a New Design in Parent Sign Language Teaching: The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)*. In Snoddon, K. & Weber, J. (Ed.), *Critical perspectives on plurilingualism in deaf education*. Bristol: Multilingual Matters, 173-194. DOI:
<https://doi.org/10.21832/SNODDO0749>
- [3] Murray, J. J., Hall, W. C., and Snoddon, K. 2019. Education and health of children with hearing loss: the necessity of signed languages. *Bulletin of the World Health Organization*, 97(10), 711.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6796673/>
- [4] Hall, W. C. 2017. What you don't know can hurt you: The risk of language deprivation by impairing sign language development in deaf children. *Maternal and Child Health Journal*, 21(5), 961-965.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5392137/>
- [5] Josten, E. J. C. 2007. *De positie van doven en zwaar slechthorenden op de arbeidsmarkt*. Rapport, OSA, Tilburg. <https://docplayer.nl/981031-De-positie-van-doven-en-zwaar-slechthorenden-op-de-arbeidsmarkt.html>
- [6] Wesemann, J. B. 2006. *Baanbrekend werk*. Scriptie Masteropleiding Organisatie Cultuur en Management Universiteit Utrecht.
- [7] de Vries, A. A. 2011. *Dove Jongeren, sluiten opleiding en werk op elkaar aan?* Scriptie Masteropleiding HBO Dovenstudies2011
- [8] Kvam, M. H., Loeb, M., & Tambs, K. 2006. Mental Health in Deaf Adults: Symptoms of Anxiety and Depression Among Hearing and Deaf Individuals. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 12(1), 1-7.
<https://doi.org/10.1093/deafed/enl015>
- [9] https://wetten.overheid.nl/BWBV0004045/2016-07-14#Verdrag_2
- [10] Ormel, E.A.; Giezen, M.R.; Knoors, H.E.T.; Verhoeven, L.T.W.; Gutierrez-Sigut, E. 2022, Predictors of word and text reading fluency of deaf children in bilingual deaf education programmes (*Languages*, 7, 1, (2022), article 51)

Overige bronnen

<https://www.nationaldeafcenter.org/resource/deaf-people-and-employment-united-states>